

Sisäministeriölle

Rikosuhripäivystyksen lausunto luonnoksesta ihmiskaupan vastaiseksi toimintaohjelmaksi vuosille 2016 - 2017

Rikosuhripäivystys (RIKU) kiittää mahdollisuudesta lausua ihmiskaupan vastaisesta toimintaohjelmasta.

Pidämme konkreettisen ihmiskaupan vastaisen toimintaohjelman laatimista erittäin tärkeänä ja luonnoksessa onkin käsitelty ihmiskaupan vastaisen toiminnan ja uhrien auttamisen kannalta olennaisia asiakokonaisuuksia. Jotta siitä muodostuisi hyödyllinen työkalu, on tärkeää, että jokaisessa kappaleessa näkyvät selkeästi **konkreettisesti kuvatut toimenpiteet**, joihin tällä ohjelmajaksolla sitoudutaan. Ohjelman käytännön vaikutusten varmistamiseksi vastuutahot olisi myös hyvä nimetä erikseen jokaiselle toimenpiteelle.

RIKU pitää etenkin Suomen **kansallisen tunnistamis- ja ohjaamisjärjestelmän** laatimista sellaisena toimenpiteenä, joka selkeyttää ja tehostaa ihmiskaupan uhrien auttamista sekä takaa ihmiskaupan uhreille heidän tarvitsemansa palvelut tasavertaisesti. Pelkän nykykäytäntöjen kirjaamisen ei voida katsoa muodostavan varsinaista uhrien tunnistamis- ja ohjaamisjärjestelmää. Kirjaamisen lisäksi käytäntöjä on tarpeen arvioida ja kehittää yhteistyössä eri toimijoiden kesken. Ohjelmassa olisikin tärkeä eritellä, miten ja missä foorumeissa nykykäytännöissä ilmeneviä ongelmia käsitellään ja millä tavalla toimiva tunnistamis- ja ohjaamisjärjestelmä kehitetään ottaen huomioon havaitut nykykäytäntöjen kehittämistarpeet.

Haluamme tässä yhteydessä myös nostaa esille seuraavat kiireellistä ratkaisua vaativat **käytännön ongelmat** ihmiskaupan uhrien auttamistyössä. Nykytilanteessa esimerkiksi linjaus, jonka mukaan ihmiskaupan uhreja ei voi majoittaa valtion rahoittamiin turvakoteihin edes erillirahoituksella, rajoittaa käytännössä turva-asumisen mahdollisuuksia olennaisesti. Tämä on ongelma paitsi majoitusvaihtoehtojen puutteen, myös alueellisesti tasa-arvoisen saatavuuden kannalta. Myös tarvittavien mielenterveyspalveluiden toteutuminen ihmiskaupan uhreille vaihtelee asuinpaikan mukaan, ei pelkästään palveluiden saatavuuden vaan myös kuntien eriävien käytäntöjen vuoksi.

Sen lisäksi, että **järjestöjen työ** lisää ihmiskaupan uhrien tunnistamista ja voi madaltaa asiakkaan kynnystä hakea apua viranomaisteltse, järjestöt tarjoavat suoraan esim. tuki-, terveys- ja majoituspalveluita. Tämä olisi hyvä huomioida vahvemmin osiossa, joka analysoi järjestöjen roolia ihmiskaupan uhrien tunnistamis- ja auttamistyössä.

Useimpien järjestöjen tarjoama apu ei ole rikosnimikesidonnaista, minkä vuoksi järjestöt voivat tarjota palveluita myös sellaisille ihmiskaupan uhreille, joita ei virallisesti pystytä jostain syystä tunnistamaan. Tämä osaltaan myös laskee uhristatuksestaan epävarmojen ihmiskaupan uhrien kynnystä hakeutua palveluiden pariin. Järjestöt voivat myös helpottaa kotimaahan tai toiseen EU-maahan kääntettävän ihmiskaupan uhrin turvallista paluuta kansainvälisten verkostojensa avulla.

Viranomaisiin epävarmasti suhtautuvat uhrin eivät aina pelkää rikoksen tekijää, vaan voivat myös muista syistä arastella yhteistyön tekemistä viranomaisten kanssa. Toimintaohjelmassa onkin hyvin

huomioitu järjestöjen mahdollisuus motivoida asiakasta viranomaisyhteistyöhön. On kuitenkin huomioitava, että tähän voi kulua pitkäkin aika. Annetusta tiedosta huolimatta jotkut ihmiskaupan uhrit päättävät silti jäädä virallisen avun ulkopuolelle, jolloin he jäävät ainoastaan järjestöjen tarjoamien palveluiden piiriin.

Pidämme toimintaohjelman tavoitetta ihmiskauppaan liittyvien **koulutusten** laadun ja kohdistamisen parantamiseksi erittäin olennaisena. Mielestämme toimintaohjelmassa voisi eritellä vielä vahvemmin, miten koulutusten laatua arvioidaan, sekä miten varmistetaan se, että koulutukset tukevat käytännön työtä ihmiskaupan uhrien tunnistamiseksi ja palveluiden piiriin saattamiseksi antamalla samalla realistisen kuvan siitä, millaisena ihmiskauppa voi Suomessa ilmetä.

Koska ihmiskaupan vastaiseen tiedotukseen ja koulutukseen varatut resurssit ovat niukkoja, olisi myös tärkeä kohdentaa tiedotus- ja koulutustyö strategisesti sellaisille toimijoille, jotka voivat työssään ja toiminnassaan kohdata mahdollisia ihmiskaupan uhreja. Tällaisia ovat esimerkiksi keskeiset viranomaistahot, kuten sosiaali- ja terveyssektorin työntekijät sekä esitutkintaviranomaiset. Tärkeä kohderyhmä ovat myös toimijat, jotka kohtaavat työssään ulkomaista työvoimaa, muita maahanmuuttajaryhmiä tai muulla tavoilla haavoittuvassa asemassa olevia ihmisiä.

Lapsen asemaa koskevassa osiossa voisi suuremmassa määrin eritellä käytännön toimenpiteitä, joiden avulla ihmiskaupan uhriksi joutuneiden lasten tunnistamista ja palvelunsaantia kehitetään. Alaikäisten ihmiskaupan uhrien ja uhrien alaikäisten lasten asemaa parantaisi esimerkiksi konkreettisten yhteistyökäytäntöjen laatiminen lastensuojelun ja ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän tai muiden keskeisten toimijoiden välille. Hieman epäselväksi jää myös, millä tavalla valtionhallinto tukee kansalaisjärjestöjä kansainvälisesti rahoitettuihin hankkeisiin osallistumiseksi.

Rikosuhripäivystys pitää tärkeänä pyrkimystä **arvioida 2015 voimaan tulleita lakimuutoksia** vuoden 2016 loppuun mennessä. Tällä hetkellä ongelmalliseksi on koettu esimerkiksi ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän asiakkuuden vahva sitominen rikosprosessiin, mikä johtaa ongelmiin käytännön auttamistyössä ja uhrien oikeuksien toteutumisessa.

Leena-Kaisa Åberg
toiminnanjohtaja
Rikosuhripäivystys
Maistraatinportti 4 A 4 krs.
00240 Helsinki
p. 050 3378703
leena-kaisa.aberg@riku.fi
www.riku.fi